
FOS INNSPILL TIL DET REGJERINGSOPPNEVNT E UTVALGET SOM SKAL FORETA GJENNOMGANG AV EØS- AVTALEN OG ØVRIGE AVTALER MED EU

Fellesorganisasjonen (FO) organiserer 25 000 barnevernpedagoger, sosionomer, vernpleiere, velferdsarbeidere og studenter. Våre medlemmer jobber i barnevernet, i NAV, tjenestene til mennesker med utviklingshemning, i utdanningsinstitusjoner fra barnehager til høyskoler, i tjenester til mennesker med rusproblemer, psykiske problemer, i friomsorgen og så videre. FOs medlemmer arbeider kort sagt i velferdstjenestene, og kjenner utfordringene i disse tjenestene på kroppen. Derfor vil dette notatet i hovedsak ta for seg utfordringene EØS avtalen gir for utforming av velferdstjenestene.

INNHold

For en velferdsstat bygget på arbeiderbevegelsens verdier!	3
EØS- avtalen som demokratisk problem?	4
EØS avtalen og våre offentlige tjenester	4
Våre velferdstjenester på anbud.....	4
EF domstolens avgjørelser og betydning for norsk politikk	5
Reservasjonsretten	6
Avslutning.....	6

Oppsummering av FOs innspill:

1. FO vil ha en velferdsstat der verdier som solidaritet og kollektive løsninger står sterkt.
2. FO vil at velferdstjenestene skal være:
 - et offentlig ansvar
 - finansiert gjennom skattesystemet
 - basert på universelle ordninger
3. FO vil at velferdstjenestene skal være tilgjengelig for alle. FO er opptatt av at velferdstjenestene er utformet på en slik måte at det gjør det mulig for alle å stå i arbeid, både kvinner og menn, funksjonsfriske og mennesker med funksjonsnedsettelse.
4. FO mener at det er nødvendig med et aktivt forsvar og en aktiv videreutvikling av velferdsstaten.
5. FO vil ha en velferdsstat med en sterk fagbevegelse som står imot brutaliseringen av arbeidslivet.
6. FO er kritisk til den begrensning av politisk handlefrihet som EØS avtalen gir oss. FO er kritisk til at EØS avtalen binder oss til krav som ikke er til det beste for den norske velferdsstaten. I mange saker skulle FO også sett at vi hadde mulighet til å ha strengere regler enn det EU har.
7. FO ønsker en klarhet i hvorvidt EØS avtalen binder norske kommuner og offentlige etater til å konkurransutsette offentlige tjenester.
8. FO ønsker ikke konkurransutsetting av velferdstjenestene, spesielt innen helse, sosial, omsorg og utdanning, og ønsker spesifikt at det kommuniseres bedre hva EØS avtalene binder oss til å konkurransutsette.
9. Flere dommer i EU har bidratt til avklaring av hva som må anbudsutsettes og hva som kan drives i regi av det offentlige. FO ønsker en avklaring fra sentrale myndigheter på hva disse dommene sier, og hvordan de avklarer spørsmålet om anbudsutsetting.
10. FO mener at dersom reglene om reservasjonsrett bare sikrer at EØS avtalen er i tråd med Grunnloven, i det at Norge ikke formelt overfører beslutningsmyndighet til EU, er dette et demokratisk problem.

FOR EN VELFERDSSTAT BYGGET PÅ ARBEIDERBEVEGELSENS VERDIER!

FOs profesjoner er vokst fram parallelt med den norske velferdsstaten, en velferdsstat som blant annet er kjempet fram av arbeiderbevegelsen, med verdier som solidaritet og kollektive løsninger som utgangspunkt. Disse verdiene står sterkt for FO. Selv om EU i mange tilfeller ikke pålegger landene å endre politikk, ønsker de at politikken i de ulike medlemslandene skal bli mer lik. Når politikken skal harmoniseres, er det sannsynlig at man tar utgangspunkt i de dominerende velferdsmodellene i Europa og EUs konkurransepolitikk.

1. FO vil ha en velferdsstat hvor verdier som solidaritet og kollektive løsninger står sterkt.

FO er av den oppfatning at de dominerende velferdsmodellene i EU-landene i større grad baserer seg på private og markedsorienterte løsninger enn det som har kjennetegnet de skandinaviske velferdsmodellene. FO ønsker en velferdsstat som er basert på at velferdstjenestene er et offentlig ansvar, finansiert bl.a. gjennom skattesystemet og basert på universelle ordninger. Til grunn ligger et system med økonomisk utjevning og omfordeling. FO er av den oppfatning at denne velferdsmodellen står i kontrast til de dominerende velferdsmodellene innen EU.

2. FO vil at velferdstjenestene skal være:

- ***et offentlig ansvar***
- ***finansiert gjennom skattesystemet***
- ***basert på universelle ordninger***

FO frykter at påvirkning fra EU fører til en svekking av den kollektive velferdsstaten. Vi mener videre at en svekking av den kollektive velferdsstaten også vil bety en svekking av kvinners stilling og muligheter, blant annet fordi kvinner i større grad har ansvaret for omsorgsoppgavene i samfunnet. Deres hverdag er derfor avhengig av at samfunnet tilbyr god og rimelig omsorg for barn, eldre og uføre. Velferdstjenestene må også være tilgjengelig for alle, uansett hvor en bor i landet. Og de skal være tilgjengelig for alle uansett funksjonsnivå og økonomiske eller sosiale ressurser.

3. FO ønsker at velferdstjenestene skal være tilgjengelig for alle. FO er opptatt av at velferdstjenestene er utformet på en slik måte at det gjør det mulig for alle å stå i arbeid, både kvinner og menn, funksjonsfriske og mennesker med funksjonsnedsettelser.

FO opplever at den markedsliberalistiske ideologiens dominans i EU, med privatisering, konkurranseutsetting og New Public Management, representerer en trussel mot velferdsstaten. FO mener at de overnevnte faktorene fører til større ulikheter mellom fattig og rik, flere fattige, og større forskjeller i befolkningens helse og generelle levekår.

4. FO mener at det er nødvendig med et aktivt forsvar og en aktiv videreutvikling av velferdsstaten

Dette krever en fagbevegelse som fortsatt tar et selvstendig ansvar for samfunnsutviklingen. FO ser at fagbevegelsen er under press i EU landene. Dette er bekymringsfullt. Uten en sterk fagbevegelse står arbeidstakere svakere. Press på arbeidstidsordninger og en brutalisering av arbeidslivet fører til at sårbare grupper blir presset ut av arbeidslivet. Dette gjelder også småbarnsforeldre eller andre med omsorgsansvar. Dette er både samfunnsøkonomisk kostbart og en uheldig samfunnsutvikling.

5. FO vil ha en velferdsstat med en sterk fagbevegelse som står imot brutaliseringen av arbeidslivet.

EØS- AVTALEN SOM DEMOKRATISK PROBLEM?

FO er bekymret for at EØS-avtalen betyr at vi mister den politiske handlefriheten. Den viktige forskjellen på EØS-avtalen og den gamle frihandelsavtalen er at EØS avtalen er en seriøs utfordring mot handlefriheten til folkevalgte organ på alle nivåer. Utenfor EØS kunne vi skjermet oss fra liberaliseringskrav som vi ikke ser oss tjent med, EØS avtalen binder oss til løsninger som kanskje ikke er til det beste for den norske befolkningen. Dette gjelder blant annet i forhold til områder der Norge ønsker strengere krav enn EU, som miljøkrav, merking av matvarer, regelverk rundt genmodifiserte organismer, handel med levende dyr osv.

Det gjelder også utvikling av områder som har stor betydning for Norge, som mulighet for å drive effektiv distriktpolitikk som sikrer et levedyktig lokalsamfunn med arbeidsplasser, og med velferdstjenester med god kvalitet og kvalifisert arbeidskrav også i utkantstrøk. EØS avtalen fører blant annet til at vi ikke på fritt grunnlag kan utforme regler for kjønnskvoltering og likestilling som ingen EU-regler kan sette til side.

6. FO er kritisk til den begrensning av politisk handlefrihet som EØS avtalen gir oss. FO er kritisk til at EØS avtalen binder oss til krav som ikke er til det beste for den norske velferdsstaten. I mange saker skulle FO også sett at vi hadde mulighet til å ha strengere regler enn det EU har.

Selv om det er viktig å understreke at dette representerer et alvorlig demokratisk problem for Norge, så ønsker FO å særlig vektlegge EØS avtalens innvirkning på regler for utforming av tjenestene FO mener skal være et offentlig ansvar, våre velferdstjenester.

EØS AVTALEN OG VÅRE OFFENTLIGE TJENESTER

VÅRE VELFERDSTJENESTER PÅ ANBUD

EØS avtalen gjør at det er EU som fastlegger hvordan offentlige etater skal opptre når de kjøper varer og tjenester. FO merker seg et press for konkurranseutsetting av

velferdstjenestene der våre medlemmer jobber, det være seg barnevern, sosiale tenester, omsorgs- og faglige tilbud til sårbare grupper, asylmottak, osv. Vi opplever samtidig at det er uklart for mange i kommunene i hvilken grad EØS avtalen binder oss til å konkurransesutsette sentrale velferdsoppgaver. Mange er usikre på om offentlige tjenester og virksomheter må underlegges anskaffelsesloven eller ei.

7. FO ønsker en klarhet i hvorvidt EØS avtalen binder norske kommuner og offentlige etater til å konkurransesutsette offentlige tjenester.

For velferdsstatens artikkel "Tilbud av offentlige tjenester og bruk av "egenregi"" av 25.02.2010 tar for seg muligheten for bruk av egenregi for det offentlige. Egenregi er når det offentlige selv velger å utføre oppgaver med egne ansatte, for eksempel ved kommunal drift av et sykehjem.¹ For velferdsstaten hevder at på grunn av den sterke tilknytningen mellom oppdragsgiver og leverandør- både organisatorisk og eiermessig – trenger man ikke underlegge dette lov eller forskrift om offentlige anskaffelser. Det foreligger ikke to kontraktsparter og følgelig heller ingen gjensidig avtale.

FO erfarer, gjennom sine medlemmer, at mange kommuner mener at EØS avtalen og EUs regler om offentlige anskaffelser pålegger dem å konkurransesutsette sine tjenester. Vi opplever også at denne konkurransesutsettingen ofte både er ressurskrevende, dyr, og ikke fører til bedre kvalitet for brukerne. Vi ser også at det er et stort økonomisk potensial for mange private tilbydere å få en kontrakt med det offentlige. Mange av disse private tilbyderne har krav om profitt fra sine eiere. Det fører til at de sparer inn der det er mulig, skummer fløten av markedet ved å ta de "letteste brukerne" i "de geografisk mest tilgjengelige" strøkene, og på den måten både tilbyr dårligere kvalitet til brukerne, gir dårligere arbeidsbetingelser til sine ansatte, og vinner økonomisk på å ikke måtte tilby et helhetlig tilbud til alle, uansett bosted og behov.

Dette ser FO på som en uheldig utvikling som må stanses, både til det beste for brukerne av velferdstjenestene og de ansatte, som skal ha et langt arbeidsliv i velferdstjenestene.

8. FO ønsker ikke konkurransesutsetting av velferdstjenestene, spesielt innen helse, sosial, omsorg og utdanning, og ønsker spesifikt at det kommuniseres bedre hva EØS avtalene binder oss til å konkurransesutsette.

EF DOMSTOLENS AVGJØRELSER OG BETYDNING FOR NORSK POLITIKK

EU er i stor grad basert på traktater og lover. EUs dømmende organ, EF-domstolen (European Court of Justice) og Førsteinstansdomstolen (Court of First Instance) håndhever disse traktatene og lovene. Deres dommer klargjør hvordan traktater og lover skal tolkes, og dere avgjørelser får dermed stor betydning for politikkkutforming i EU, og også for Norge.

FO er kjent med at flere dommer i EU spesifiserer når tjenester skal anbudsutsettes og ikke. Dette gjelder for eksempel spesifisering og konkretisering av "nærhetsprinsippet", krav til eierskap, kontrollkravet, omsetningskravet, osv. Denne informasjonen er viktig at tilkommer kommunale aktører. EØS forplikter oss i mange henseender til liberalisering,

¹ For velferdsstatens artikkel "Tilbud av offentlige tjenester og bruk av "egenregi"" av 25.02.2010

men EUs direktiver endrer seg med rettspraksis i EF-domstolen. Det er vanskelig for politikere og forvaltning i kommunene å sette seg inn i hvilken betydning de ulike dommene har for politikkkutforming i kommunene. Denne informasjonen må være tydelig og lett tilgjengelig.

- 9. Flere dommer i EU har bidratt til avklaring av hva som må anbudsutsettes og hva som kan drives i regi av det offentlige. FO ønsker en avklaring fra sentrale myndigheter på hva disse dommene sier, og hvordan de avklarer spørsmålet om anbudsutsetting.**

RESERVASJONSRETTE

FO ønsker til sist å uttrykke bekymring over den manglende bruk av reservasjonsretten. EØS og EU har samme regelverk for alt som omhandler fri flyt av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft. Både fra EU motstandere og EU tilhengere hevdes det at det er et problem at EØS avtalen i praksis kan fremstå som at vi er medlem i EU uten å ha reell innflytelse på beslutningene som fattes i EU, og som Norge blir bundet av gjennom EØS.

Grunnloven lovfester Norges suverenitet og tillater ikke at Norge overfører beslutningsmyndighet til internasjonale organer, som vi ikke er medlem av. Da EØS avtalen ble underskrevet lå det en mulighet for Norge til å reserverer seg mot vedtak fra EU. Det er uklart for FO hvorfor reservasjonsretten brukes i så liten grad, og hvorfor det later til å råde en oppfatning om at reservasjonsretten ikke skal brukes i praksis.

- 10. FO mener at dersom reglene om reservasjonsrett bare sikrer at EØS avtalen er i tråd med Grunnloven, i det at Norge ikke formelt overfører beslutningsmyndighet til EU, er dette et demokratisk problem.**

AVSLUTNING

FO opplever at EØS-avtalen svekker norsk handlefrihet til å gripe inn mot uheldige virkninger av markedskonkurransen. Dette gjør at det norske representative demokratiet, der politikkkutforming skjer av folkevalgte politikere trues, og dette er en svakheten ved EØS-avtalen. EU ønsker fri flyt av varer, tjenester og kapital, og virkemidlene for å nå det målet er sterke. FO erfarer at denne utviklingen truer velferdsstaten slik vi ønsker den skal være, hvor verdier som solidaritet og kollektive løsninger står sterkt. Gjennom EØS-avtalen tvinges norske myndigheter til å gjennomføre de endringene som EU ønsker seg, men konsekvensene av dette er i for liten grad trukket fram i den norske samfunnsdebatten rundt EØS avtalen. Derfor er en grundig gjennomgang og vurdering av EØS avtalen og øvrige avtaler med EU svært nyttig, og FO ser frem til utvalgets rapport.